

Bokanmeldelse: «De minste barns stemme» av Mette S. Sjøvold og Kristin G. Furuholmen (Universitetsforlaget 2015). Ved Marit V. Rasmussen

Denne anmeldelsen tar utgangspunkt i sakkyndig arbeid og bruk av kultur for å analysere familier

Innledning - Ivaretagelse av de minste

Sjøvold og Furuholmen har bakgrunn fra Aline-Frydenberg Barnevernssenter. Boka forklarer spe- og småbarnslivets faser, og hva som fremmer barns utvikling og hva vold og vanskjøtsel bremser av utvikling. Fattigdom og helseproblemer kan bidra til dårlig omsorg, samtidig som en lett overser mangler ved materielt ressurssterke foreldre. Det er viktig å forebygge at omsorgssvikt går i arv. Kultur er et gjennomgående fokus i boka, kanskje fordi innvandrerforeldre er overrepresentert i barnevernssaker.

Kultur i arbeid med barn

Reiving kan være greit. Det første kulturområdet utenfor Norge som nevnes er den amerikanske Navaho-stammens praksis med å reive barn med trebrett, og at reiving ikke er en praksis som skader barn (s. 28). Det finnes få i Norge med denne bakgrunnen, men relativt mange fra andre områder der reiving er vanlig. Jeg savner flere eksempler på praksis som er nøytrale eller fremmende for småbarn.

Dyaden i sentrum Et poeng i boka er at det sentrale for barns utvikling er foreldre-barn-dyaden, og selv om en selvsagt ikke skal ignorere det praktiske, skal en likevel fokusere mindre på praktisk omsorg. Manglende praktisk omsorg nevnes i forbindelse med «norske» (psykisk syke)s renslighet, eller det sies motsatt at det å ha «alt på stell» ikke trenger å bety at dyaden fungerer. Mer fremmed-kulturelle eksempler omhandler ikke praktisk omsorg, kanskje fordi eksemplene er lite detaljerte, da går en også glipp av informasjon om praktisk omsorg kan inneholde misforståelser. Forfatterne er ambivalente til ideene om at flere kan være sentrale omsorgspersoner for et barn. Mens det på side 45 sies at barnet rundt 6 måneders alder knytter seg spesifikt til en- to omsorgspersoner, utvides dette på side 58 til opptil fire personer, hvorav en er hovedperson, basert på tverrkulturell forskning.

Hvorfor slår foreldre barn? Boka nevner nyansert om Norges forbud mot oppdragervold og at det er naturlig at folk fra land der dette er tillatt, vurderer å slå barn for å disiplinere dem. Det nevnes at 95 % av foreldre i USA slår barna sine, og at «*mange som kommer til Norge fra andre land, vil slå barna sine som en del av oppdragelsen fordi de er vant med det fra sin opprinnelseskultur*» (2015:65). Forfatterne er optimistiske til at undervisning kan få buk med dårlige vaner: «*Når det gjelder familier som kommer fra andre kulturer der vold i større grad benyttes i oppdragelsen, vil derfor informasjon om skadevirkninger og veiledning i alternative oppdragelsesmåter være viktige tiltak*» (66).

Fostre som skades av alkohol - omsorg for FAS-barn

Boka har en interessant (og vond) gjennomgang av skadevirkninger ved mors bruk av tobakk, alkohol, psykofarmaka, smertestillende og narkotika i fosterlivet. Fostre utsatt for ulike kjemikalier via mor kan ta skade, særlig gjelder dette alkohol i første trimester og før mor er klar over at hun er gravid. I

den forbindelse dukker bokas eneste fotografi opp for å illustrere FAS (fødtalt alkoholsyndrom) FAS-barn med ulik opprinnelse. Bildene er illustrerende, men problematiske, siden det ikke vises friske barn, og en kan lure på om forskjeller er mest relevant når barn skades. Det kan handle mest om bokas generelle problemfokus. Forfatterne engasjement overfor FAS-barna er smittende og refleksjonene rundt disse barna er nyanserte og rettet mot «normale» vestlige foreldres skadelige alkoholbruk.

Illustrering og språk

Utover fotografi og diagram knyttet til FAS-barna, samt silhuettene på forsida, er boka fri for bilder og illustrasjoner. Det kan være vanskelig å bruke bilder og illustrasjoner grunnet kostnader, opphavsrett, skjerming og plassbruk. Likevel, boka er tekst-tett. Det er påfallende at bruk av bilder og visuelle hjelpemidler som del av opplæring av foreldre ikke tematiseres. Målgruppa er fagfolk og andre med høyere utdanning, samtidig tas det ikke grep for å lettere «se seg selv» i øynene til innvandrerne og folk som har lærevansker, som forfatterne omtaler som høyt representert i barnevernssaker.

Kultur-eksempler i bokas slutt-del:

- **Samira:** Det første kulturelle eksempelet er om Samira, alenemor til Jibril (side 159). Samira hadde halve barndommen i Norge og halve barndommen i et afrikansk land, i Norge var det vold i hjemmet og barnevernet var involvert. Samira har få kunnskaper om småbarnsstell (i Norge eller fra landet i Afrika?). Samira setter dårlig ord på samspillet med sønnen, og dette settes indirekte i kontakt med lærevansker. Den lille sønnen gråter ikke, og en antar at barnet er «snill» som en forsvarsmekanisme. Mor mister omsorg for barnet. I diskusjonen om omsorg er kultur fraværende. Som leser lurer jeg på hva kulturen gjør med Samira.
- **Alis foreldre:** I det andre eksempelet omhandler tolk. Foreldrene til ettårige Ali har bodd i Norge siden de var tenåringer, trolig fra Afrika, Midtøsten eller Øst-Europa, gitt sønnens navn (side 171). Mor oppfordres til å bruke eget morsmål under test med barnet, og veileder da får fram bredere resultater. Boka er positiv til sensitiv bruk av tolk i utredningsarbeid.
- **Italiensk mamma og slappe nordmenn:** «ulike kulturer har ulike måter å møte barn på». (side 186). Målet er å overse det som kan virke invaderende (sider ved en italiensk mamma) og se samspillet, og huske på at nordmenn kan virke redde for å ta i andre, sett med italienske øyne. Et sensitivt samspill er et der barnet liker og har nytte av det som skjer. Utreder må være på vakt overfor vanlige foreldre som har dårlig samspill med barnet sitt.

Evalueringsverktøy, tolk og kultur

Det tas opp ulike evalueringsverktøy, for Fremmedsituasjon og Working Model of the Child interview. Forfatterne påpeker at kvaliteten på en eventuell tolking underveis må være god: «Er det nødvendig å bruke tolk, må man være sikker på at både oversetter og foreldre er innforstått med hva slags informasjon man er ute etter». En utreder bør innse sin begrensning og innhente mer kompetanse: «Å søke kulturell kompetanse hos fagpersoner med samme bakgrunn som klienten kan også være nyttig». Ulik språklig stil, væremåte og følelsesuttrykk trenger ikke stå i veien for forståelsen.

Muhammed som var opptatt av Guds vilje

Til slutt i boka presenteres ei historie med lykkelig slutt: Mohammed, far til en liten gutt, er fra «en helt annen kultur enn det norske». Her sto Mohammeds fokus av «Guds vilje» først i veien for å se ham som en god nok far (fortegnet), men på video fikk utrederen se at samspillet var godt. Far er

«sensitiv i møte med sønnen og tar nødvendige hensyn til hans helseutfordringer» og det er viktigere enn å tolke utsagnet hans bokstavelig. Boka tar likevel i liten grad opp religion som eget tema.

Kultursensitivitet – fram til, men ikke etter omsorgsovertagelse

Kultur er tema gjennom boka. Bolken «Betydningen at kultur ved vurdering av samvær» (side 297) hevder at for de minste blir tidlig adopsjon en fordel og barnas kulturelle rettigheter uviktige: *«Barn adoptert fra utlandet vil nesten alltid vokse opp i en familie fra en annen kultur enn den de selv kommer fra. De vil sjelden ha direkte kontakt med sin opprinnelseskultur, men vil kunne bli fortalt om hvor de kommer fra og kulturen der, samt reise på feriebesøk. Utenlandsadopterte barn med et utenlandsk utseende vokser opp som norske barn i norske familier. Her problematiseres det ikke på samme måte at barnet mister en kulturell eller språklig forankring.»* I internasjonal adopsjon regnes det krevende å adoptere barn over 2 år. Boka tar ikke høyde for barns selvstendige kulturelle rettigheter uavhengig av foreldrene i tråd med internasjonal rett (EMK). Samtidig er det viktig å debattere hvor mye kontakt barn skal ha med foreldre som har mistet daglig omsorg for dem.

Konklusjon

Boka «De minste barnas stemme» forteller hensiktsmessig om hva som fremmer nær forbindelse mellom foreldre og barn, og evner å engasjere når det gjelder både forebygging av uhelse, da særlig alkoholskader. Det er flott at boka gjennomgående forsøker å ta opp kultur og sensitivitet i forhold til kulturelle problemstillinger, og boka har et sterkt fokus på gode tolker. Boka kunne med fordel hatt mer bredde i eksempler på kultur, og flere tips om hvordan en skaper tillit i møtet med klienter.